

ผลงานด้านวิชาการและการวิจัย
กลุ่มอนามัยแม่และเด็ก สำนักส่งเสริมสุขภาพ

ชื่อ-นามสกุล นางเบญจวรรณ อึ้งทม ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ

เรื่อง “นมแม่” ต้นทุนสู่เด็กไทยพัฒนาการสมวัย

หลักการและเหตุผล

พัฒนาการที่ดีในเด็กปฐมวัยเป็นต้นทุนพื้นฐานต่อความสัมฤทธิ์ผลทุกด้าน ความก้าวหน้าของพัฒนาการในเด็กคือ ความก้าวหน้าของพัฒนาการทางสติปัญญาและเป็นการสะท้อนการทำงานของสมอง โครงสร้างของสมองถูกกำหนดและสร้างมาตั้งแต่อยู่ในครรภ์ และยังพัฒนาต่อเนื่องอย่างรวดเร็วในช่วง 5 ปีแรกของชีวิต โดยมีปัจจัยทางพันธุกรรมเป็นตัวกำหนดพื้นฐานของสมอง และการเลี้ยงดูในสิ่งแวดล้อมที่ดีก็ส่งผลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสมองในเด็ก

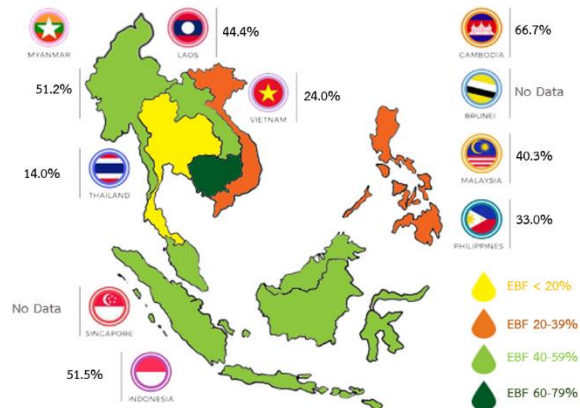
นมแม่นับว่าเป็นอาหารที่ดีที่สุดสำหรับเด็ก เพราะนมแม่มีสารอาหารมากกว่า 200 ชนิดที่ส่งผลดีต่อสุขภาพเด็กในทุกด้าน ป้องกันการเจ็บป่วย ลดโอกาสเกิดภูมิแพ้ ส่งผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาและสร้างสายใยความผูกพันระหว่างแม่ลูก กระทรวงสาธารณสุข มีนโยบายส่งเสริม สนับสนุน และปกป้องให้เด็กทุกคนได้กินนมแม่อย่างเต็มที่ตามคำแนะนำขององค์การอนามัยโลก (WHO) ว่า “เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 เดือนควรได้กินนมแม่อย่างเดียว และกินนมแม่ควบคู่อาหารตามวัยจนถึงอายุ 2 ปีหรือนานกว่านั้น” จึงตั้งเป้าหมายในปี 2568 ไว้ว่า “ร้อยละของเด็กแรกเกิด - ต่ำกว่า 6 เดือนกินนมแม่อย่างเดียวอย่างน้อยร้อยละ 50”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทบทวนสถานการณ์และการดำเนินงานขับเคลื่อนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของประเทศไทย
2. เพื่อกำหนดนโยบายและมาตรการในการขับเคลื่อนการดำเนินงานปกป้อง ส่งเสริม และสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ของประเทศไทย

สถานการณ์การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียว 6 เดือน

ปัจจุบัน อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนทั่วโลกเพิ่มขึ้นเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 44 จากผลการสำรวจสถานการณ์เด็กและสตรีในประเทศไทย พ.ศ. 2562 (MICS6) พบว่า อัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนมีเพียงร้อยละ 14 ซึ่งยังต่ำกว่าอัตราเฉลี่ยทั่วโลก และจากข้อมูลเปรียบเทียบในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พบว่า ประเทศไทยมีอัตราการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างเดียวนาน 6 เดือนต่ำที่สุดอีกด้วย

การขับเคลื่อนการดำเนินงานปกป้อง ส่งเสริม และสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมอนามัยร่วมกับภาคีเครือข่ายให้ความสำคัญและดำเนินงานส่งเสริม สนับสนุน และปกป้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1. ขับเคลื่อนนโยบายส่งเสริม สนับสนุน และปกป้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ร่วมกับภาคีเครือข่าย
2. ขับเคลื่อนพระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก พ.ศ. 2560
3. ขับเคลื่อนการดำเนินงานโรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่-ลูก (BFHI)
4. ผลักดันนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
5. สร้างความรู้และเสริมพลังในการส่งเสริม สนับสนุน และปกป้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ทั้งนี้ ทุกโครงการมีการขับเคลื่อนงานลงสู่ระดับพื้นที่ ทั้งศูนย์อนามัย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

1. ขับเคลื่อนนโยบายส่งเสริม สนับสนุน และปกป้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ร่วมกับภาคีเครือข่าย

กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมอนามัยร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ สถาบันการศึกษา ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน ให้ความสำคัญและดำเนินงานปกป้อง ส่งเสริม สนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างต่อเนื่อง

2. ขับเคลื่อนพระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก พ.ศ. 2560

2560 เพื่อปกป้องสิทธิและสุขภาพของเด็กทุกคนไม่ให้เสียโอกาสในการกินนมแม่ ผ่านการควบคุมวิธีการโฆษณาและการส่งเสริมการตลาดให้เหมาะสม การดำเนินงานขับเคลื่อนพระราชบัญญัติฯ เป็นไปตามแผนขับเคลื่อนการบังคับใช้พระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก พ.ศ. 2560 (พ.ศ. 2563-2565) ประกอบด้วย 3 ประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 : ขับเคลื่อนทางสังคม สื่อสารสาธารณะเพื่อควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็ก

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : พัฒนาระบบเฝ้าระวังการละเมิดและการบังคับใช้กฎหมาย

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : พัฒนาระบบบริหารจัดการการขับเคลื่อนกฎหมาย

3. ขับเคลื่อนการดำเนินงานโรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่-ลูก (BFHI) เพื่อพัฒนาระบบบริการสุขภาพให้ได้ตามมาตรฐานโรงพยาบาลสายสัมพันธ์แม่ลูก และการพัฒนาศักยภาพพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งกรมอนามัย ร่วมมือกับองค์การยูนิเซฟ และคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย จัดการฝึกอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ให้กับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในคลินิกนมแม่หรือในหน่วยบริการอื่นที่เกี่ยวข้องกับอนามัยแม่และเด็ก

4. ผลักดันนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยการส่งเสริมนโยบายการลาคลอดของพ่อและแม่ การสนับสนุนเงินอุดหนุนเพื่อช่วยลดภาระครอบครัว การจัดตั้งมูมนมแม่ในสถานประกอบกิจการสำหรับแม่ทำงาน ซึ่งในปัจจุบันมีสถานประกอบกิจการที่มีการจัดตั้งมูมนมแม่จำนวน 2,075 แห่ง รวมถึงการจัดบริการขนส่งนมแม่โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายผ่าน “โครงการภาคีร่วมใจส่งรักส่งนมจากอกแม่สู่ลูก” เพื่ออำนวยความสะดวกในการส่งน้ำนมแม่แช่แข็งและช่วยลดค่าใช้จ่ายในการจัดส่งของประชาชน

5. สร้างความรู้และเสริมพลังในการส่งเสริม สนับสนุน และปกป้องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ โดยการพัฒนาช่องทางออนไลน์ในการให้บริการส่งเสริมการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ผ่านแอปพลิเคชัน Everyday Doctor ทั้งการให้ความรู้ การให้คำปรึกษา การประเมินรักษาเบื้องต้น รวมถึงการส่งต่อแม่ที่มีปัญหาให้แก่สถานพยาบาลในพื้นที่ เพื่อความสะดวกในการเข้ารับบริการ และตอบสนองต่อปัญหาที่พบได้อย่างรวดเร็ว รวมถึง ลดความแออัดของผู้ใช้บริการในสถานพยาบาล

ช่องทางการเผยแพร่

เว็บไซต์สำนักส่งเสริมสุขภาพ (<https://hp.anamai.moph.go.th/th/opdc-2566>)

ผ่านความเห็นชอบ

(นายแพทย์โอพาริก มุสิกวงศ์)

หัวหน้ากลุ่มอนามัยแม่และเด็ก สำนักส่งเสริมสุขภาพ